

TAFOFIEL 57

ISSN 2593-3639

1. CIMETIÈRES ET AMÉNAGEMENTS PAYSAGERS OU COMMENT CONCILIER CONCEPTIONS HISTORIQUES ET ACTUELLE.....2
2. HET MAUSOLEUM VAN DE FAMILIE RAČIĆ IN CAVTAT. EEN FOTODOCUMENT.....6
3. BLOEMLEZING UIT DE PERS.....9

EPITAAF VZW KRIJGT DE STEUN VAN :

Epitaaf vzw krijgt de steun van:

VOORWOORD

Met dit decembernummer sluiten we het jaar 2022 af. Terugkijkend op dit jaar is er heel wat werk achter de schermen verricht met heel wat overlegmomenten, workshops, vergaderingen en klusdagen. We konden eveneens terug de draad oppikken wat rondleidingen op Brusselse begraafplaatsen betreft met uiteraard Laken – hoe kan het ook anders – op nummer één, dat steevast wordt aangevuld met een exclusief bezoek aan het atelier Salu, maar ook Ukkel-Dieweg blijft een topper... En de woning dan, zal u zich afvragen? Met de aanstelling van een architect, de opmaak van verschillende materiaal- en andere noodzakelijke inventarissen, de bestelling van een gedetailleerde opmeting van de woning en andere noodzakelijke ad hoc ingrepen in de woning, en het atelier – dient het nog gezegd dat de portiek van de wintertuin zijn luister heeft teruggevonden met de restauratie en plaatsing van beide adelaars – wordt er zeer gestaag en hard gewerkt deze zijn luister terug te geven. Enkele bezoekers konden al tijdens de Heritage Days een blik werpen in de woning en genieten van de filmvertoning Bwana Bitoko waar ene Ernest Salu III als manusje van alles mee de realisatie ervan heeft vervaardigd. Jammer genoeg was er ook droevig nieuws te melden met in mei het overlijden van de heer Willy Boelaert, echtgenoot van Gisèle Salu, dewelke we zeer erkentelijk zijn omwille hun inspanning de woning samen te houden met het atelier en onze werking erin te verzekeren. U kan hieraan bijdragen door middel van een lidmaatschap, een vernieuwing ervan of als nieuw lid, u steunt ons als vrijwilligers en helpt het behoud van een uniek stukje erfgoed te vrijwaren.

Tom Verhofstadt

2. CIMETIÈRES ET AMÉNAGEMENTS PAYSAGERS OU COMMENT CONCILIER CONCEPTIONS HISTORIQUES ET ACTUELLE

BÉNÉDICTE VERSCHAEREN

PHOTOS DE L'AUTEUR

Aujourd'hui, de nombreux cimetières s'engagent dans une nouvelle gestion mettant en avant les conceptions écologiques. Qu'en est-il dès lors pour ce patrimoine historique ?

Bien des cimetières ont été conçus comme cimetière-parc, celui de Bruxelles (Evere) dessiné par Louis Fuchs, celui de Schaerbeek et de Marche-en-Famenne par René Pechère en sont des exemples. Ceux-ci ont été aménagés selon un plan précis, les plantations y sont savamment pensées : arbres, arbustes et fleurs ont leur place. Les archives nous montrent des documents exceptionnels. Ils devraient être dès lors considérés comme des Jardins Historiques. La définition d'Icomos (1) – charte de Florence (1982) – est applicable à ces espaces, elle met en évidence « *la composition architecturale et végétale qui, du point de vue de l'histoire de l'art présente un intérêt public* ». La composition architecturale du jardin historique tient compte du plan et des différents profils de terrain (2), des masses végétales c'est-à-dire leurs essences, leurs volumes, leur jeu de couleur, leurs espacements, leurs hauteurs respectives, ainsi que les éléments construits ou décoratifs. Tous ces éléments s'appliquent aux structures paysagères des cimetières, et témoignent d'une culture, d'un style, d'une époque.

La conscience du patrimoine paysager des cimetières par les gestionnaires communaux n'est pas toujours à la hauteur de ces espaces, bien souvent ils sont gérés par des services différents, espaces verts, état civil, travaux publics ou encore service culturel, du patrimoine ou celui de l'urbanisme. Tous n'ont pas les mêmes objectifs ni la même façon de voir d'où la difficulté de s'accorder sur une gestion collective. Bien souvent aucune étude historique n'est envisagée et on réalise des travaux en faisant fi de toute réflexion patrimoniale, tant pour l'aspect végétal que pour les monuments funéraires.

Certains cimetières possèdent des archives, d'autres pas ou peu. Si les archives ne nous révèlent ni les noms des auteurs, ni les plans d'origine, nous pouvons néanmoins tirer quelques fils pertinents sur base d'une observation actuelle. Il reste la possibilité de croiser les observations avec celles d'autres cimetières de la même époque, du même style.

La préoccupation paysagère est toujours présente dans les cimetières. En effet, l'apport du monde végétal a été

durant tout le 19e siècle important tant du point de vue de l'hygiène, que du point de vue de l'esthétique ou de la symbolique. Certes, tous les cimetières n'ont pas cette cohérence paysagère, néanmoins tous participent à une réflexion globale du lieu conçu lors de leur aménagement.

Prenons l'exemple de l'if (*taxus baccata*), plante de cimetière par excellence qui mérite d'être traitée comme patrimoine historique. Cette plante indigène est très présente dans nos cimetières sous forme de haies, d'arbustes ou d'arbres. Ceux-ci prennent de nombreuses d'années avant d'arriver à leur taille adulte. Par leur toxicité, ils étaient considérés comme protecteur du lieu. Leur feuillage vert toute l'année renvoie au symbole d'immortalité. Pour ces raisons, préserver cette plante est important. (3)

Depuis quelques années, la nouvelle directive européenne interdit les produits phytosanitaires, les pesticides sont désormais proscrits pour les espaces publics. Ceci implique une autre façon de penser l'entretien des cimetières.

Les chemins qui étaient très souvent – et sont encore – constitués de graviers de teinte grise et dont l'entretien se faisait à l'aide du Rundop, sont désormais engazonnés. Les pelouses d'attente font également l'objet d'une gestion écologique où la biodiversité est promue. Les prairies fleuries permettent à une faune (papillons, petits mammifères...) et une flore (plantes sauvages) de se développer.

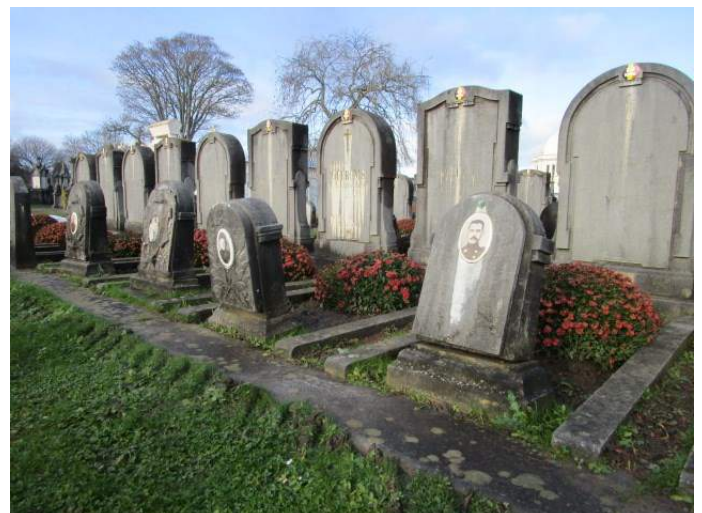
Mais tout n'est pas si simple, certaines parties des cimetières ont été aménagées avec beaucoup de discernement, avec une attention particulière, comme les pelouses militaires. Certaines communes ont fait appel, dans les années '20, à des architectes extérieurs à leur service – comme c'est le cas au cimetière d'Ixelles où Eugène d'Huicque a conçu la pelouse d'honneur. Chaque cimetière de la Région Bruxelloise a ses pelouses militaires, chacune a un plan et des formes spécifiques même si elles se ressemblent fortement.

Des travaux à Molenbeek

Ainsi, la commune de Molenbeek a récemment fait appel à l'association Apis Bruoc Sella afin de proposer une gestion du cimetière plus écologique. Outre ses propositions d'une gestion basée sur la biodiversité, les

pelouses militaires font l'objet d'un plan draconien dont les effets sont importants et irréversibles.

Rons les caractéristiques proposées par Icomos : « *La composition architecturale du jardin historique tient compte du plan et des différents profils de terrain, des masses végétales c'est-à-dire leurs essences, leurs volumes, leur jeu de couleur, leurs espacements, leurs hauteurs respectives, ainsi que les éléments construits ou décoratifs.* » Tout ceci s'applique parfaitement à cet espace dit « pelouses militaires » au cimetière de Molenbeek.

Pelouse d'Honneur 14-18, travaux exécutés (photos 7.11.22)

Pelouse d'Honneur 14-18, travaux non encore exécutés (photos 7.11.22)

La suppression de la partie horizontale des monuments funéraires de ces pelouses au cimetière communal au profit d'un engazonnement viendra déstructurer l'espace. La stèle restera l'unique mémoire des défunts. Nous aurons désormais de larges espaces vides, un no-man's-land dans une partie historique. Quant aux photos en porcelaine, elles seront installées sur un mur à vocation mémorielle. La lisibilité du lieu sera totalement compromise.

Par ailleurs, une attention toute particulière devrait se porter sur certaines pelouses et allées, qui renferment une grande homogénéité et qui souvent par leur structure caractérisent ces espaces ainsi que le cimetière.

Ensemble cohérent et homogène de style Art Déco. Pelouse 4,5,6,7

Pelouse d'Honneur 40-45, travaux non encore exécutés le 7.11.2022

Sculpture réalisée par Alfred Courtens dans un ensemble cohérent caractéristique de l'Art Déco. Allées entre la pelouse 24 et la pelouse 30

Des pelouses avec un intérêt patrimonial devraient être établies et étudiées afin de tirer le fil rouge de toute intervention dans ces espaces funéraires. Se référer à l'ordonnance régionale ne serait-ce pas prioritaire ? on peut y lire les nombreuses valeurs à prendre en compte -historique, esthétique, paysagère, artistique, architecturale, urbanistique, technique, sociale, scientifique - qui mettent le Patrimoine en évidence.

On peut se tourner vers des réalisations qui mettent en valeur les Pelouses d'Honneur, c'est le cas pour celle de 14-18 au cimetière de Saint-Gilles. Chaque monument a gardé sa configuration d'origine, la partie horizontale a été maintenue et plantée de graminées. Nous avons dès lors un ensemble cohérent, un équilibre entre les espaces et les formes est présent. Soit tu trouves sur internet, il s'agit d'herbes, de hautes herbes devant les stèles, soit rien mettre. Au cimetière de Molenbeek, les allées composées de pavés de Quenast -quasi les dernières en région bruxelloise- posent le problème de gérer les herbes folles entre les pavés, dès lors va-t-on les enlever ? L'intérêt pour les plantes sauvages et indigènes va-t-elle anéantir toute velléité de réflexion patrimoniale ?

Dans la gestion des jardins historiques, une réflexion globale est posée avec discernement, des choix se font également et, parfois il est maintenu des plantations anciennes opposées à une gestion où la biodiversité et les plantes sauvages auraient pu être placées. Ne pourrait-on pas s'inspirer de ces interventions ?

Vers une réflexion commune ?

La question sera donc celle-ci : Comment gérer ces espaces à l'heure où les pesticides ne sont plus utilisés ? Ne faudrait-il pas dans un premier temps envisager une étude approfondie du lieu avec une équipe pluridisciplinaire où on pourra croiser les aspects historiques, patrimoniaux à préserver pour les générations futures et une gestion écologique du monde végétal.

Ne pourrions-nous pas, avant d'entreprendre tout travaux, réaliser une étude préliminaire sur l'ensemble du cimetière qui puisse prendre en compte les différents aspects et concilier l'aspect patrimonial et celui de la biodiversité ? Avoir une vision globale n'est-ce pas essentiel avant toute intervention ?

'est-ce pas l'enjeu des réaménagements futurs des cimetières ?

NOTES

1. Icomos, voir Chartre des Jardins historiques dite Chartre de Florence, enregistrée par l'ICOMOS en décembre 1982, en complément à la Chartre de Venise.

2. A titre d'exemple, voir le cimetière de Saint-Josse-Ten-Noode

3. La Ville de Marche-en-Famenne a décidé de supprimer les haies d'ifs, celles-ci nuiraient à l'entretien du cimetière.

Pelouse d'Honneur 40-45, travaux non encore exécutés le
7.11.2022

3. HET MAUSOLEUM VAN DE FAMILIE RAČIĆ IN CAVTAT. EEN FOTO-DOCUMENT

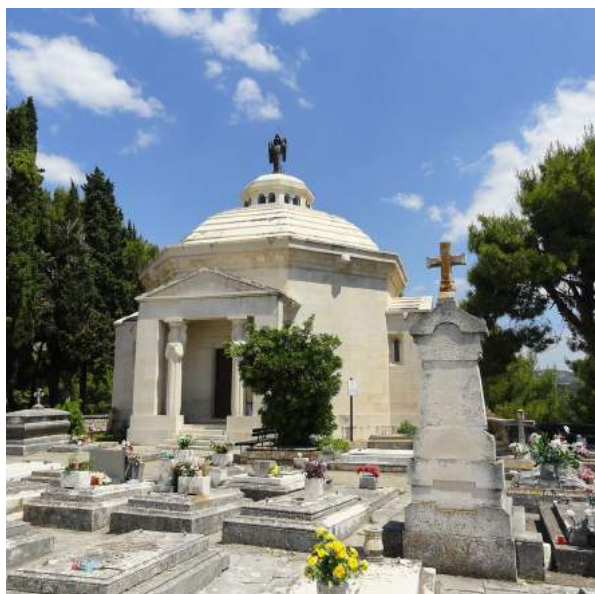
RAOUL VERSTRAETEN
FOTO'S VAN DE AUTEUR

Het Sint-Roko kerkhof gelegen op een heuvel met zicht op de Adriatische zee

Op 20 kilometer ten zuiden van Dubrovnik ligt het dorp Cavtat aan de Adriatische zee. Op dit schiereiland bevindt zich op het Sint-Roko kerkhof het mausoleum van de familie Račić dat zeker de moeite loont tot een bezoek.

Je hebt een heel leven opgebouwd en je behoort tot de meest begoede burgers van het land, tot het noodlot toeslaat. Dit overkwam scheepsmagnaat Ivo Račić toen hij geveld werd door de Spaanse griep in 1918. Kort na zijn dood werden zijn twee kinderen hetzelfde lot beschoren. Zijn echtgenote Marija die aan de griepepidemie was ontsnapt, had reeds eerder de belofte gedaan om later een mausoleum op te richten. Hierdoor nam ze de Kroatische beeldhouwer Ivan Meštrović onder de arm om een mausoleum te bouwen voor haar familie. Het werd Meštrović zijn meesterwerk, want later ontving hij hiervoor de Grand Prix in 1925 op de internationale tentoonstelling Arts et Decoratifs in Parijs.

Het mausoleum op het Sint-Roko kerkhof met het neo klassieke ingangsportaal geflankeerd door twee kariatiden.

Je dient over een goede fysieke conditie te beschikken om een honderdtal trappen te trotseren die je leiden naar het Sint-Roko kerkhof gelegen op een heuvelrug. Je wordt er niet alleen beloond met een prachtig uitzicht op de Adriatische zee, maar tevens met de rustige uitstraling van een klein kerkhof met het mausoleum als blikvanger.

De twee bronzen deuren bij de ingang worden geopend met een grote bronzen sleutel. Zij zijn versierd met vier Orthodoxe priesters en omzoomd met de twaalf apostelen en alle tekens van de dierenriem.

Het mausoleum dat zich bevindt op een plaats waar vroeger de Sint-Rochus kapel stond is gebouwd met zandsteen afkomstig van het eiland Brač. Het is in onberispelijke staat en ziet er uit alsof het gisteren werd gebouwd. De combinatie van architectuur en beeldhouwwerk maakt het tot een uniek meesterwerk in de funeraire architectuur. Het gebouw in octagonale vorm heeft een Grieks kruis als grondplan. In de prominente kapel op de oostzijde bevindt zich een beeld van Maria met kind. De noordzijde toont een beeld van de gekruisigde Christus, en in de zuidelijke kapel staat een beeltenis van Sint-Rochus met aan zijn voeten een hond. Verder zijn de wanden versierd met beeltenissen van de overleden personen en vrouwelijke figuren in de gedaante van een engel. In de wand en in de koepel zijn meerdere gezichten gebeiteld. In de nok van de koepel hangt een bronzen klok met daarop een reliëf van de annunciatie, de bewening en de verrijzenis van Christus. Dit alles wordt bekroond met een bronzen engel met opengesperde armen op de top van het mausoleum. Dat Meštrović bij deze creatie boven zichzelf uitsteeg, leidt geen twijfel. Het mausoleum is rijk aan symboliek. Getuige daarvan zijn ook de twee bronzen deuren met alle tekens van de dierenriem.

Het mausoleum is niet alleen de verdienste van Meštrović. Vele steenhouders, beeldhouwers en tevens architect Harold Bilinić vormen met de constructie van dit funerair meesterwerk een grote toegevoegde waarde. Beiden zouden later samen nog meerdere creaties op hun palmares zetten. Het mausoleum werd afgewerkt in 1922. Later werden de lichamen van alle familieleden er herbegraven en vonden hier hun laatste rustplaats.

Het mausoleum is te bezoeken in de periode van april tot oktober. Alle dagen van 9.00 tot 16.00, zondag gesloten. Raar maar waar, bij de ingang zit een lieflijke dame die er op toeziet dat de bezoeker een inkomgeld van 6 kuna (+/- 1 euro) betaald... Hiervoor kan je binnen in het mausoleum met de iPhone ook een QR code scannen met daarop alle info.

Een aanrader !

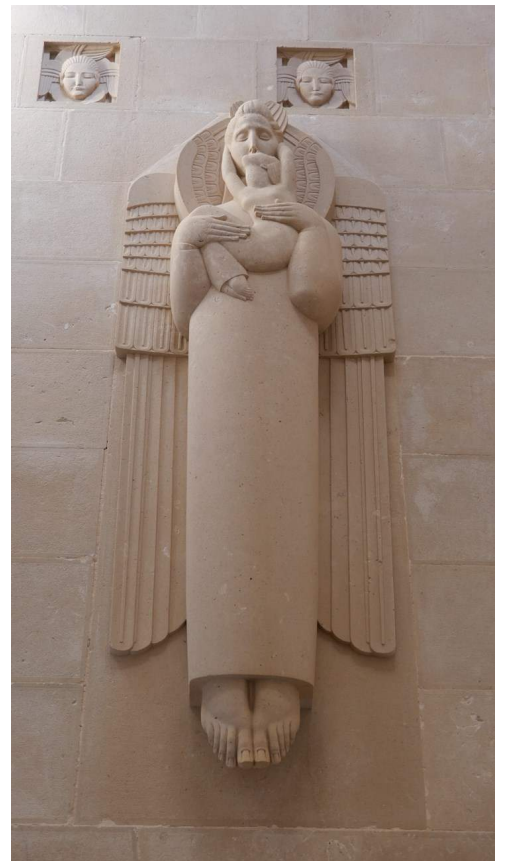
P.4:

Rechts boven: De noordzijde van het mausoleum met de gekruisigde Christus, geflankeerd door twee kandelaars gedragen door mensenhoofden.

Links onder: Sommige wanden zijn versierd met vrouwelijke figuren in de vorm van een engel.

Rechts onder: De beeltenissen van Ivo Račić en zijn echtgenote Marija zijn in de wand van het mausoleum vereeuwigd.

1.057 skeletten, knekelmuren en een kinderkerkhof ontdekt bij opgravingen in en rond Gentse Sint-Baafskathedraal.

Website VRT Journaal, 13 september 2022

Bij de opgravingen in en rond de Gentse Sint-Baafskathedraal zijn onder andere 1.057 skeletten, knekelmuren en een kinderkerkhof ontdekt. De archeologische vondsten werden op 13 september 2022 voorgesteld aan het grote publiek. "Een van de opvallendste vondsten is een beschilderde grafkelder uit de 14e eeuw", zo zegt hoofdarcheoloog Janiek De Gryse.

15 archeologen hebben een jaar lang opgravingen en onderzoek gedaan in en rond de Gentse Sint-Baafskathedraal en daarbij kwamen enkele verrassende vondsten aan het licht. In de crypte van de kathedraal werd een beschilderde grafkelder ontdekt van een vrouw die tot de toenmalige elite moet behoord hebben: de vrouw was tussen de 20 en 40 jaar oud en werd begraven in een luxueuze grafkist. Het is heel uitzonderlijk om het graf van een vrouw te vinden in de crypte van een kathedraal: dit toont aan dat ze deel uitmaakte van de hoogste sociale laag van de maatschappij. Op het parochiekerkhof werden massagraven uit de 15de eeuw en knekelmuren gevonden.

In Vlaanderen waren tot nu toe nooit eerder knekelmuren ontdekt. Onderzoek toont aan dat het hier om dijbenen en scheenbenen uit de 15e eeuw gaat, maar dat de muren zelf in de 17e eeuw zijn opgebouwd. De muren zijn waarschijnlijk gebouwd na het ruimen van graven om plaats te maken op het kerkhof en bevonden zich voor alle duidelijkheid ondergronds. De datering van de massagraven doet vragen rijzen: in de 14de eeuw had je de pest en in de 16de eeuw had je godsdienstoorlogen ... maar de massagraven dateren uit de 15de eeuw en die datering stelt de archeologen voor raadsels. Verder DNA-onderzoek van de resten zal moeten uitwijzen waaraan deze mensen overleden zijn.

Zeldzame grafrot uit het tijdperk Ramses II gevonden in Israël

Het Laatste Nieuws, 18 september 2022

Israëlische archeologen meldden op 18 september 2022 de ontdekking van een grafrot uit de tijd van de Egyptische farao Ramses II, gevuld met tientallen aardewerkstukken en bronzen voorwerpen. De Israëlische Oudheidkundige Autoriteit (IAA) spreekt van een "extreem

zeldzame" vondst.

De grot werd dinsdag bij toeval op een strand nabij Tel Aviv ontdekt, toen een graafmachine het dak raakte van wat een door mensen gemaakte grot bleek te zijn. Archeologen daalden met een ladder de grot in en in een vrijgegeven video is te zien hoe verbijsterde archeologen hun zaklampen laten schijnen op tientallen stukken aardewerk in verschillende vormen en maten.

In de grot werden vooral veel kommen aangetroffen, sommige rood geverfd, andere met afbeeldingen, evenals kelken, kookpotten, voorraadpotten, lampen en bronzen pijl- en speerpunten, die teruggaan tot het bewind van de in 1213 voor Christus gestorven Ramses II. Het aardewerk is afkomstig van onder meer Cyprus, Libanon, Noord-Syrië, Gaza en Jaffa, wat volgens de archeologen duidt op "levendige handelsactiviteiten die plaatsvonden langs de kust" in het late bronzen tijdperk.

De voorwerpen waren begrafenisoffers om de overledenen te vergezellen op hun laatste reis naar het hiernaamaals. Ten minste één relatief intact skelet is in de grot gevonden.

De grot is inmiddels vergrendeld en wordt bewaakt totdat er een plan voor een complete opgraving ligt, aldus de IAA. De organisatie besloot bewaking in te stellen toen duidelijk werd dat in de korte tijd tussen de ontdekking en de sluiting al "een paar items" waren gestolen.

Bilzen: imposant monument herdenkt 1.040 ontgraven overledenen.

Het Belang van Limburg, 7 oktober 2022.

Vele graven op de begraafplaats in Bilzen waren sterk verouderd of hadden geen concessie meer en een herstructurering was dus nodig: de oude graven werden met het nodige respect verwijderd en de restanten van de overledenen werden verzameld in een centrale, serene begraafzone. Twee Bilzense kunstenaars moesten een herdenkingsplek creëren waar je kan samenkomen en samen zijn, ook met diegenen die er niet meer zijn.

Jesse Biesmans (30) en Kevin Oyen (35) maakten een prachtig, monumentaal en artistiek herdenkingsmonument rondom een zitelement. De bezoeker krijgt zo een warm omhelzend gevoel waarbij de herinnering aan de ontgraven overledenen niet verloren gaat. De wand bestaat uit gevouwen blokjes cortenstaal en op elk blokje zijn de naam en voornaam van een overledene gelaserd. De blokken werden alfabetisch gestapeld in een wand van 10 meter breed en 2,5 meter hoog en de herinneringsmuur heeft een dubbele gebogen vorm die organisch en dynamisch aanvoelt. Die vorm staat symbool voor de verbinding met de weide waar de overledenen opnieuw begraven liggen.

Het enorme kunstwerk weegt 2,5 ton en daar komt nog eens 12 ton aan beton bij: het bijzondere is dat dit beton gemaakt werd uit de opgebroken, verouderde grafmonumenten. Die werden verpulverd en hergebruikt om de sokkel te ontwerpen waar de gigantische muur op rust. In het midden is met datzelfde beton een zitelement ontworpen met centraal een boom waarvan de wortels een nieuwe weg zoeken in de oude grond. De kunstenaars ontwierpen ook een stalen grafsteen waarin een gedicht van stadsdichter Stijn Moekaars is verwerkt. Via een QR code kun je op je smartphone een filmpje bekijken over hoe het monument tot stand kwam.

In de zone waar de oude graven zijn verwijderd, werd een groene vlakte aangelegd: de paden werden onthard en vervangen door grasvlaktes, de hoofdpaden zijn aangelegd in duurzaam en onderhoudsvriendelijk beton. Dat verbetert de toegankelijkheid voor minder mobiele mensen of mensen met een kinderwagen. Alle aanpassingen resulteren in een moderne, groene parkbegrafplaats. In de toekomst volgen nog een nieuwe strooiweide en aan de andere zijde komt een sterrenweide waar kinderen op diverse manieren herdacht kunnen worden. Er wordt ook onderzocht of er in de centrale zone een strooivijver kan komen.

Genk: lege nissen op twee begraafplaatsen worden ingevuld met natuurfotografie en woordkunst

Website VRT Nieuws, 28 oktober 2022

Zoals op vele begraafplaatsen zijn ook in Genk vele nissen ongebruikt. Tot voor kort werden deze afgesloten met een saai en lelijk houten plankje. Een urne mag er 20 jaar lang gratis bewaard worden, daarna kunnen nabestaanden dit omzetten in een concessie van 30 jaar, maar velen kiezen vaak al tijdens die periode voor thuisbewaring van de urne of asverstrooiing. Schepen van Dienstverlening Kathleen Parthoens (CD&V) ging op

zoek naar een mooie invulling en de lege nissen worden voortaan opgevuld met natuurfotografie of woordkunst. De leerlingen van GA voor Kunst, de Genkse Academie voor Beeldende Kunst en Media, zijn verantwoordelijk voor de woorden van troost en herinnering. Men wil de columbaria in de toekomst ook duurzaam verfraaien met natuurelementen zoals klimplanten, vogelkastjes of insectenhôtels, maar uiteraard kunnen de lege nissen ook gewoon weer in gebruik genomen worden. Na de herdenkingsperiode van Allerheiligen start Genk op de begraafplaats van Genk-Centrum ook met de aanleg van een natuurlijke vijverstrook van 30 meter lang en 4 meter breed. Daarrond komt een urtuintuin voor 2680 urnen.

Kortrijk: crematorium wil overstappen van gas naar zonnepanelen

De Standaard, 12 november 2022

Jaarlijks worden in het crematorium Uitzicht op de Lange Munte zo'n 4.000 crematies uitgevoerd, maar de laatste tijd swingen de gasprijzen de pan uit. In 2019 bedroeg de factuur nog 80.000 euro per jaar maar gerekend aan de huidige tarieven zal de gasrekening voor 2023 600.000 euro bedragen. De gasovens vervangen door elektrische ovens die werken op duurzame energie is dus een noodzaak. Die operatie stond al gepland: tegen 2030 moet de CO₂-uitstoot immers met 40% verminderen en ook het energieverbruik moet met 30% dalen. Tegen 2050 zou het crematorium CO₂- en energieneutraal moeten zijn. De urgentie was er dus al, maar met de huidige energieprijzen wordt deze alleen maar groter. De 3 gasovens vervangen door elektrische ovens kost zo'n miljoen euro per stuk en dan heb je ook nog nood aan een veld met zonnepanelen: het totaalplaatje wordt geschat op 4,8 miljoen euro. 15.000 panelen zouden nodig zijn om te voldoen aan de eigen vraag: waar die moeten komen is een groot vraagteken. De intercommunale Pilon heeft behoorlijk wat reserves opgebouwd maar toch wordt gevraagd om de tarieven op te trekken vanaf 1 januari 2023: de prijs voor een crematie zou met 60 euro stijgen tot 595 euro en voor een dienst in de aula betaal je geen 240 euro meer maar stijgt de prijs naar een marktconforme 300 euro. Alleen al de gasfactuur per crematie steeg van 25,2 euro in 2019 naar 142,4 euro in 2023.

Brugge: vijf eeuwen oud en 3,5 ton zwaar praalgraf na restauratie terug in kapel

Het Nieuwsblad, 9 november 2022

De restauratie van het praalgraf van Anselm Adornes was dringend want het monument was door de jaren heen vooral door het vocht dat permanent in de tombe aanwezig was vervuild en beschadigd. Tijdens de restauratie werd het monument gekuist en ontzout, de wapenschilden werden opnieuw geschilderd en verguld en de sokkels werden opnieuw gevoegd. De restaurateurs, de firma Raymakers-Rossen te Essen, toonde bij de restauratie het nodige respect voor het verleden en de authenticiteit van het monument, maar jammer genoeg zijn sommige delen voorgoed verdwenen daar ze niet goed gedocumenteerd waren. Terwijl de restauratie lopende was werd er ook een archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de onderliggende graftombe liggen de stoffelijke resten van Margareta van der Banck, de echtgenote van Anselm Adornes, en een loden kistje dat ooit het hart van die laatste bevat moet hebben. Adornes zelf is begraven in Schotland, waar de zakenman, politicus en diplomaat in 1483 vermoord werd. In de onderste laag van de tombe is een skelet teruggevonden dat hoogstwaarschijnlijk dat van Margareta Van der Bank is, en daarnaast kwamen nog beenderen van twaalf individuen aan het licht, vermoedelijk van familieleden, al ontbreekt daar elke informatie over. Meisjes uit de buurt werden in het verleden wel eens betaald met soep in ruil voor het kuisen van het praalgraf: wanneer de steen na het afbrokkelen wit uitsloeg, herstelden ze dat met schoensmeer. Allemaal goed bedoeld, maar daardoor zijn wel de opschriften aan de zijkant verdwenen.

Langemarkstrasse: daar hoort wat verduidelijking bij

Het Nieuwsblad, 25 november 2022

Op 11 november 1914 probeerden gebrekkig uitgeruste en onvoldoende opgeleide Duitse regimenten door de vijandelijke linies te breken bij Langemark. Ze drongen slechts enkele kilometers door en leden zware verliezen: in amper vier weken tijd werden meer dan honderdduizend soldaten van het Duitse Rijk er gedood, gewond of vermist. Toch verheerlijkte het Duitse opperbevel de actie als de '-Langemarck-mythe' of 'Kindermoord van Langemarck', een heldhaftige aanval van jonge soldaten die hun leven gaven voor het vaderland. De mythe verspreidde zich snel door Duitsland en werd door de nazi's gebruikt. Hitler vernoemde zoveel mogelijk straten en pleinen in zijn Derde Rijk naar Langemark en hij bezocht ook het West-Vlaamse dorp

voor een bezoek aan de Duitse begraafplaats. Meer dan 44.000 Duitse soldaten uit de Eerste Wereldoorlog vonden er hun laatste rustplaats. Hitler wierp zich op als veteraan van Langemark, maakte er een pelgrimsoord van en gebruikte de mythe om de Duitse jeugd naar een Tweede Wereldoorlog te leiden. Tijdens WO II werden zelfs Vlaamse Waffen-SS-eenheden opgericht die de naam Langemarck droegen.

“De laatste decennia begint men te twifelen aan de Langemarck-mythe”, zo staat er te lezen op een infobord van de Duitse begraafplaats in het West-Vlaamse dorp. Langemark profileert zich de voorbije tien jaar als 'vredesdorp' met vredeswakes en -monumenten. Tot op vandaag dragen in Duitsland nog 33 straten en pleinen de naam 'Langemarck', zo blijkt uit onderzoek van de Duitse professor geschiedenis -Stefan Goebel die zijn bevindingen presenteerde in het gemeentehuis van Langemark-Poelkapelle. “Langemarck is een problematisch nalatenschap. Dit is een uitdaging en opportuniteit voor de gemeente om in dialoog te gaan. Wie bezit 'Langemarck'? In de eerste plaats Langemark-Poelkapelle zelf.”, zo stelt Goebel.

De West-Vlaamse gemeente stuurde daarom brieven naar de 29 Duitse steden en gemeenten met die 33 Langemarckstrassen. “Niet met het voorstel om die van naam te veranderen”, aldus Laurent Hoornaert, historicus en eerste schepen in Langemark-Poelkapelle. “Wij stellen de gemeenten voor om een bordje toe te voegen met een tekst in de trant van 'Langemarck: destroyed in the First World War, now dedicated to peace', samen met een QR-code die verwijst naar webpagina's die de Langemarckstraten in Duitsland duiden. Het is dus een kwestie van contextualiseren maar tegelijk ook van de naam terug te claimen door de gemeente Langemark-Poelkapelle.” In de eigen gemeente wordt de mythe ontkracht met infopanelen en een educatief pakket voor studenten die de begraafplaats bezoeken.

Het In Flanders Fields Museum steunt het project rond Langemarckstrassen in de Ieperse buurgemeente. “Het kan inspiratie bieden over hoe we omgaan met gecontesteerd erfgoed, zoals de standbeelden voor Leopold II of straten genoemd naar omstreden figuren”, stelt wetenschappelijk medewerker -Domiëk Dendooven. “We pleiten niet voor het herbenoemen van de straten, maar wel om die te duiden en nuance te brengen. Zo hoeven misschien ook standbeelden voor of straten genoemd naar omstreden figuren niet per se te verdwijnen zolang we ze kaderen.”

HERNIEUWING LIDMAATSCHAP

WIJ NODIGEN ONZE LEDEN EN SYMPATHISANTEN UIT HET LIDMAATSCHAP VOOR 2023 TE HERNIEUWEN.

LEDEN ONTVANGEN ONZE TAFOFIEL EN KUNNEN GRATIS DEELNEMEN AAN ONZE JAARLIJKSE UITSTAP.

UW LIDMAATSCHAP BETEKENT EEN STEUN VOOR ONZE WERKING EN HELPT ONS BIJ DE INSTANDHOUDING VAN HET ATELIER EN DE WONING SALU

Werken in het atelier, foto Tom Verhofstadt

COLOFON

Epitaaf vzw

Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16
1020 BRUSSEL (Laken)

info@epitaaf.org

www.epitaaf.org

rekeningnr.: BE20 0682 0392 6056

lidmaatschap: 25€

Heeft u een voorstel voor een bijdrage in de Tafofiel ? Een artikel dat verband houdt met funerair erfgoed?
Aarzel niet ons uw voorstel te doen via mail

 Volg ons ook op **facebook**